

BÄFVERNYTT

FEBRUARI 2013

Nr 1/2013 (Nr 53 från starten)

Det Härnösand som varit...

Köpmangatan 1958

Foto: Tore Persson

Av någon anledning har vår fotograf här vänt kameran mot norr, istället för att fortsätta in mot Stora torget.

Bilden är ett intressant tidsdokument. Titta på de tjusiga neonskyltarna vid Skomagasinets och Monarkbutiken, som senare blev Calles sport. I bildens högerkant skimtar några fasadflaggor och en del av reklamskylten för Boström och Bergkvists färghandel. I samma hus som Monarkbutiken fanns Zetterlinds frukt- och godisaffär. Denne Zetterlind ägde också Smitingens badplats. Man måste då betala för att besöka badplatsen. Längre bort på gatan låg en möbelaffär, Fotograf Forslunds ateljé samt Thorsells

glasmästeri och leksaksaffär.

Mitt emot låg Modigs, det stora kläd- och möbelvaruhuset. Längre bort på samma sida fanns Slakteriföreningens butik med "vattenridå" i fönstren och Lundqvists maskinaffär samt Standards trikålager, som sålde underkläder. När denna bild togs var han som skriver dessa rader 14 år, så det kan mycket väl vara jag som är grabben i ljus skjorta och som vinkar med vänsterarmen. Luppen avslöjar dock att cykeln är av märket Monark, någon sådan hade jag aldrig. För mig var det mest HPD (hopplockade delar) som gällde.

FÖRENINGSGENOMGÅENDE

STYRELSE

Ordf. Peter Sjölund 0611-61300
ordf@harnoforskare.se
V. Ordf. Björn Thunberg 0611-13669
viceordf@harnoforskare.se
Kassör Agneta Olofsson 0611-22185
kassor@harnoforskare.se
Sekreterare Rigmor Öberg 0611-22188
sekr@harnoforskare.se
Ledamot Örjan Öberg 0611-22188
orjan@harnoforskare.se
Ledamot Ronny Norberg 070-693 8177
ronny@harnoforskare.se
Ledamot Monika Vennerbring 0611-24730
monika@harnoforskare.se

REVISORER

Sammankall. Hans Söderholm 0611-18442
hans@harnoforskare.se
Björn Nilsson 0611-27185
bjorn.nilsson@harnoforskare.se
Margareta Wicander 0611-77050
margareta@harnoforskare.se

VALBEREDNING

Sammankall. Yngve Wiik 0611-76046
yngve.w@harnoforskare.se
Lennart Öhman 0611-72025
061172025@telia.com
Birgit Hallin 0611-22126
benny.hallin@telia.com

RED.KOMMITTÉ

Björn Thunberg 0611-13669
viceordf@harnoforskare.se
Ronny Norberg 070-693 8177
ronny@harnoforskare.se

REDAKTÖR

Vakant
redaktor@harnoforskare.se
Eller skicka via vanlig post till:
Örjan Öberg
Parkgatan 27
87152 Härnösand

ANSVARIG UTGIVARE

Peter Sjölund 0611-61300
ordf@harnoforskare.se

WEBMASTER

webmaster@harnoforskare.se

KLUBBMÄSTARE

Lennart Öhman 0611-72025
061172025@telia.com
Birgit Hallin 0611-22126
benny.hallin@telia.com
Anna-Britta Skoglund 0611-20120

MEDLEMSAVGIFT (2013)

Enskild medlem 100:- kr/år
Familjemedlem 35:- kr/år
Studerande upp till 18 år 25:- kr/år
Företag/Föreningar 200:- kr/år
Betala till Plusgiro 43 61 16 - 8
Härnösands släktforskare. Glöm inte att ange
namn, postadress och e-postadress.

Nya medlemmar:

Arne Forsberg, Skellefteå.
Lars Gunnar Florin och Maj-Lis Nord-
in, Härnösand.
Erik Storhannus, Härnösand.

Nu kommer ev. efterlysningar på hemsidan!

Världens äldsta människa har avlidit

Världens äldsta, amerikanskan Besse Cooper, avled på tisdagen (4 dec. 2012) 116 år gammal, uppger CNN. Hon dog i Monroe, Georgia, meddelade hennes son Sidney som sade att hon "hade ett långt och bra liv och dog lugnt".

I januari förra året utnämnde Guinness rekordbok henne till världens då äldsta människa.

Tillfrågad om hemligheten bakom sitt långa liv svarade hon: Jag sköter mitt och jag äter inte skräpmat. (TT-AFP)

Tidningen Ångermanland 2012-12-06

Kiwis och värmlänningar

Jag skriver detta på hemväg från en månadslång resa med familjen till Nya Zeeland. Ett fantastiskt land med otrolig natur och mycket vänliga människor! Överallt man kommer så tipsar alla om fina ställen att besöka och alla pratar gott om sitt eget land. Ett land som är väldigt ungt jämfört med Sverige.

Nya Zeeland, eller Aotearoa som är maoriernas namn på landet, befolkades inte förrän på 1000-talet av polynesier, som är anfäder till dagens maorier som utgör ursprungsbefolkningen i landet. Först 1642 upptäcktes landet av de första européerna genom holländaren Abel Tasman, som döpte det till Nya Zeeland efter den holländska provinsen Zeeland.

Det dröjde dock till 1769 då den kände kapten Cook på allvar besökte och kartlade landet. 1840 blev så Nya Zeeland en del av det

brittiska imperiet, genom ett fördrag mellan maorierna och britterna. Förutom maorierna, som har djupa rötter i landet, är alltså alla andra Nya Zeeländare relativt sentida invandrare med rötter främst i Europa, eventuellt via Australien eller USA.

De flesta verkar ha bra koll på vilket land deras äldsta anfäder invandrade ifrån, men ofta ingen kunskap om tidigare anor i det ”gamla hemlandet”. Ägaren till det hyrbilsföretag vi hyrt vår husbil av heter t ex Boberg, vilket kommer från hans svenske farfarsfar. Han har dock ingen aning om var i Sverige han kom ifrån. Jag funderar på att erbjuda lite släktforskningshjälp, så kanske jag får rabatt om jag behöver hyra bil där någon fler gång!

Nya Zeeländarna kallar sig själva för Kiwis och har en väldigt avslappnad attityd till tillvaron. Om man råkar knuffa till någon och ber om ursäkt, eller om något går på tok säger de bara ”-No worries, mate!” (Inga bekymmer, kompis!) och går vidare i livet. Deras bekymmersfria inställning liknar värmlänningarnas! Värmlänningarna som säger ”De ordner sej. Å ordner de sej inte, så kvitter det...”.

Jag kan verkligen rekommendera ett besök i detta vackra land med sin sagolika natur. Även om det ligger väldigt långt bort, är det värt resan! Nu återstår bara att försöka få kroppen att hitta tillbaka till rätt dygnsrytm igen, eftersom det är hela 12 timmars tidskillnad mellan Nya Zeeland och Sverige. Men... De ordner sej – No worries!

1930 års folkräkning på DVD?

Nättidningen Rötter meddelar att Vetenskapsrådet tilldelat Riksarkivet drygt 5,6 mil-

joner kronor för att under tre år digitalisera 1930 års folkräkning..

När väl skivan kommer ut blir den ännu ett hjälpmedel för många släktforskare.

Medlemsmöte, november

Petra Bäckström, doktorand i historia vid Mittuniversitetet, var inbjuden att tala om ”Kvinnligt deltagande i föreningslivet i Sundsvall”.

Tidsperioden hon studerat omfattar åren 1900-1960 och området är Sundsvall med omnejd. Befolkningen i Sundsvall femdubblades under andra halvan av 1800 talet. I Sundsvall år 1890 fanns inget kvinnoöverskott men det fanns fler ogifta kvinnor i fertil ålder än i andra delar av Sverige.

Arbetslösheten bland kvinnorna i området var hög. Sågverkens tillkomst gjorde det lättare för dem att få arbete, likaså gjorde branden 1888 att kvinnorna fick en betydande roll eftersom handeln ökade. Det var mycket folk i rörelse då området växte, men det var bara 15 av 500 kvinnor som röstade i val. Ogift kvinna ansågs omyndig och hade inte rösträtt om hon saknade inkomst.

Telegrafverket kom till Sundsvall 1947, delvis beroende på att det fanns gott om kvinnlig arbetskraft, vilket företaget föredrog.

25% av kvinnorna yrkesarbetade 1950, en ökning jämfört med tidigare år.

Det skedde en stor förändring i samhällets struktur genom industrialiseringen. Tidigare hade det funnits en överklass som var t.ex. skeppare eller fiskare men nu gick utvecklingen mot det nya moderna samhället med en större arbetarklass. Möjligheterna för borgarklassens kvinnor var oftast större än för arbetarklassens.

Petra redogjorde för intersektionalitet som innebär skillnaden mellan vilken makt och vilket handlingsutrymme kvinnornas hade, beroende på deras ursprung och i förhållande till männen. Kön, klass, etnicitet och ålder var faktorer som påverkade möjligheterna för varje individ. Mannen ansågs från början vara normen och kvinnan var något annat, men osäkert vad.

Ståndssamhället ersattes succesivt av klassam-

hället. 1870-1930 formades arbetarklassen med tydliga gränser mellan arbetarklass, borgarklass och överklass. Efter 1930, då industrialiseringen tog fart, blev det svårare att dela in människor efter klasstillhörighet.

Kvinnorna började organisera sig i olika folkrörelser i slutet av 1800-talet. Människorna flyttade in till städerna och behovet av gemenskap ökade. Nya idéer fick större sprid-

ning och den ökade läskunnigheten gjorde att folkrörelserna fick en allt större betydelse. 1920 var ¼ av landets befolkning organiserade i någon folkrörelse.

I Sverige hade vi en aktiv folkrörelse med olika inriktningar. KFUK, som var en religiös förening, bildades för att de unga kvinnorna skulle vara sysselsatta på kvällarna. Fredrika Bremer förbundet bildades 1933 och målet för föreningen var att göra kvinnorna självständiga så att de skulle våga sig ut på arbetsmarknaden. Olika politiska föreningar bildades också för att lyfta fram kvinnorna som fullvärdiga medborgare. Nykterhetsrörelsen, väckelserörelsen och arbetarrörelsen är andra exempel på folkrörelser.

Genom att studera tidningar och tidskrifter från olika föreningar ville Petra lyfta fram kvinnornas olika möjligheter att påverka beroende på sin makt/handlingsutrymme och ursprung.

Slutsatsen på föredraget är, att det är inte alls självklart att kvinnorna samarbetade med varandra över klassgränserna bara för att de var kvinnor.

Petra tackades för ett intressant föredrag med applåder från åhörarna varefter Björn överlämnade ett SKARE-ljus, och vår tidning Bäfvernytt.

Text: Rigmor Öberg

Foto: Örjan Öberg

Kallelse

Samtliga medlemmar i

Härnösands Släktforszkare

kallas härmed till årsmöte

Tisdag den 19 mars 2013 kl. 18.00

Mittnordensalen på Landsarkivet, Härnösand

Sedvanliga årsmötesförhandlingar

Efter årsmötet föredrag av Hans-Erik Bergman
"Konstigheter om Härnösand"

Kvällen avslutas med sedvanlig fikastund.

www.harnoforskare.se

Kronans värde.....

När man läser gamla handlingar hittar man ibland att något kostade si eller så mycket och man kanske börjar fundera över hur mycket är det i dagens penningvärde. Statistiska centralbyrån har på sin hemsida tabeller med vars hjälp man kan räkna fram sådant.

I mitt fall var det en bouppteckning från 1843 som fick mig att fundera. Behållningen var 21 riksdaler och 16 skilling. Vid den senaste myntreformen i Sverige, år 1873, ersattes riksdaler

och skilling med kronor och ören i förhållandet 1:1. Tidigare myntreformer var betydligt krångligare.

På SCB:s sida http://www.scb.se/Pages/TableAndChart___33895.aspx finns en tabell över hur konsumentprisindex (KPI) ändrats över tid.

Här finner man att KPI 1843 var 66,8. I december 2012 var det 4596. (Forts. sid. 13)

På rådstugan i Härnösand år 1718.

Av Margareta Grafström.

I Härnösands domstol för år 1718 finns följande historia: I hamnen låg då två stora svenska krigsfartyg, för att skydda Härnösand mot de ryska galärerna. Inte förrän 1721 brände ryssarna staden, men 1718 vågade de sig ej in. Fartygets befäl beställde lin att vävas och 12 skjortor att därav sys av jungfru Greta.

På rådstugan träffar vi Borgmästaren – domaren, några rådmän, en skrivare, Madam Klefbom, Major von Bocken, jungfru Greta och några borgare. Vid ett långt bord sitter domaren och skrivaren.

Borgmästaren:

”Jaha, målet mellan

Major von Bocken på hans majestäts krigsfartyg här i hamnen och jungfru Greta i staden. Käranden ombedes stiga fram.”

Major von Bocken som bryter på tyska är en liten dumdryg man. Han berättar nu: ”Thenna Jungfrau har väft fyrtzig alnar lintyg och jak låtit sy skjorter. Ny hafva ten linnen sömmersk alle fertigt, aber i ten siste är das ganze fårstyck ett vasst och elakt lintyg i ten skjorta. Se!” Och så viftar han med skjortan framför åhörarna och domaren och säger: ”Jak vilja hafva majn Geld zuryck!”

Nu svarar Borgmästaren: ”Jaha, Rätten har hört Major von Bocken anklaga jungfru Greta att ha vävt ett vasst och elakt tyg till den sista av skjortorna och kräver sina pengar tillbaka. Kan jungfru Greta fria sig från denna anklagelse?” Rådmännen vill gärna känna på skjortan. Jung-

fru Greta niger och svarar blygt: ”Ja, jag har bara vävt som vi brukar göra.” Då säger Borgmästaren: ”Nåja, hur kan det då komma sig att majoren klagat? Jag har själv köpt tyg, som

jungfrun vävt.”

Nu svarar Greta lite morskare: ”Ja i början av en väv slår man ju alltid in strygarn å det kan kännas lite vasst innan man tvättat plagget några gånger. Så gör vi alltid. Man kan inte börja med det fina innan man vet att väven är riktig.” Majoren är arg: ”Ja, aber Herr Tommare! Ska jak hafva att betala diese Bedrägerei?” Man sorlar och ropar i salen - ”det vet man ju...” ”så är det ju...” Borgmästaren ropar: ”Tyst i salen! Får jag be Madam Klefbom komma fram såsom sakkunnig i denna fruntimmerssak.”

Madam Klefbom stiger fram: ”Ja, herr Borgmästare, enligt min mening har jungfru Greta, som är en mycket skicklig väverska, gjort alldeles rätt. Det är kärandens ensak om han vill lida pin i sin nya skjorta eller tvätta den några gånger före, så den blir nog mjuk för hans fina

skinn. En major ska väl tåla lite, tycker man,” och så fnyser hon. Majoren blir ännu argare: ”Donnerwetter! Frauenzimmer! Jak kå till den kongliga hofrätt, tet vara majestätsprott att håna en konungens....”

Borgmästaren avbryter: ”Major von Bocken! Kvinnorna här i staden är mycket kunniga i vävnad och det här skadar endast kungliga flottans sak att klaga. Här bakar stadens kvinnor bröd åt ert sjöfolk och brygger mjöd åt er. Fattas bara att en Kung Karls karolin inte ska tåla lite små nopper i väven! Hur ska det gå när kulorna början vina om öronen? Målet är nedlagt och jungfru Greta fri att gå. Eller är rådet av annan mening?” De skakar alla på huvudet och skrattar försiktigt.

En borgare säger: ”Jaha, här vävs ju alltid stry i flickornas särkar, för å hålla karlfolket borta.” En annan infaller: ”Det har du varit me om, va?” Folk skrattar igen. Majoren går ilsket ut och flaxar med skjortan: ”Tet satans porgarpack!”

Nu säger Borgmästaren: ”Ja, mina herrar rådmän, efter denna, hm, - kalabalik vid Bender - utrymmes rättssalen i vid pass en timme. Vi går till krogen Kajutan! Jag bjuder. Det är inte varje dag man vinner ett slag mot en karolin så lätt. Kom!” Så gör han en segergest och spexar lite. Någon säger: ”Nä, han föll på eget grepp, så att säga. Kom gubbar, på Kajutan finns gott öl, bra för torra strupar å stickiga skjortor!”

Härnösandsbilder

Här kommer de återstående bilder som en av våra medlemmar bidragit med. Bildernas kvalitet är väl inte den bästa men tänk på att det är amatörbilder tagna med en enkel kamera. Använd gärna ett förstoringsglas när du studerar dem.

Örjan Leek visar härnösandsbilder

Medlemsmöte, december

Minnesanteckningar från medlemsmöte
tisdag 4 december 2012.

Björn Thunberg hälsade ett drygt 60-tal medlemmar och andra intresserade välkomna till kvällens besök av Örjan Leek och hans berättelser om gamla härnösandsbilder.

Björn informerade om programmet för 2013 som ser ut som följer:

29 januari föreläser Roland Skoglund om

”Westernorrlands båtsmän”

19 februari föreläser Peter Sjölund om ”Ett släktforskaräventyr i Riga”

19 mars Årsmöte. Föredrag med Hans-Erik Bergman. ”Konstigheter om Härnösand”.

24 april Carina Strömberg ”Nybyggare i Lappland”.

1 juni utflykt/resa. ”I träpatronernas spår”.

Information om förändring av fikapausen. Den har på prov lagts i mitten av föreläsningarna för att bättre kunna tillgodose arkivpersonalens arbetstider.

Därefter hälsades Örjan Leek välkommen med en stor applåd.

Örjan berättade om planeringen och genomförandet av härnösandsutställningen 1935 och visade bilder däriifrån.

Planeringen för festligheterna påbörjades 1934. Ambitionen var att man i Härnösand ville visa på framåtanda och kreativitet.

Sjukhusläkaren Fritz Kaiser var en drivande person och han hade avsatt 1000:- av egna medel till Härnösands 350 års jubileumsfirande 21/6-21/7 1935.

Invigningen skulle ske med pompa och ståt och av den anledningen kom Gustav V hitresande med tåg och 3 statsråd i följe. Landshövding Anders Wikman, biskop Torsten Bohlin och Fritz Kaiser var bland dem som hälsade kungen och hans följe välkomna till residenstaden Härnösand. Staden fylldes av 10.000 åskådare som trängdes för att få en skymt av kungen och hans följe.

Örjan Leek visar en släkttavla han gjort inför en släktträff.

Bilkortegen tog sig till Domkyrkan där det bjöds på en nyskriven kantat. Därefter vandrade foljet Trädgårdsgatan ner mot torget där 6.000-7.000 personer väntade för att närvara vid invigningen. Det blev många tal, mycket sång och bilderna visade upplädda och representabla personer från stadens styre.

En vacker ingång till utställningsområdet hade byggts vid Fiskarfänget och en traverserande viadukt över Hofsgatan för att nå både det södra och norra utställningsområdet.

Man uppskattade de medverkande utställarna till ett 450-tal som kom från södra Norrland.

Vädret var enligt hörsägen en regnfri sommar detta jubileumsår 1935!

Teodor Hellman fick den stora glädjen att med kungens hjälp inviga Åvike herrgård som hade blivit flyttad från gränsen mellan Ångermanland och Medelpad till Murberget. Arbetet med flyttningen av huset hade pågått under ett antal år men det blev slutligen invigt 1935.

Utställare och utställningarna var många med blandade inslag från olika branscher. Brandväsendet fanns representerat. Viktigt med brand-

Nästan fullsatt i Mittnordensalden. Mer än 60 besökare denna decemberkväll.

förebyggande kunskaper bland hus byggda av trä. Telegrafverket visade hur man kunde räkna ut vad ett samtal mellan Stockholm och Härnösand kostade och SJ fanns med och gjorde reklam med orden: ”Se Sverige med tåg. Se Ditt land!”

Surströmmingsproduktionen från olika delar av vårt område fanns representerade liksom Mejeriföreningen, Härnö Tenn och många flera.

Kappseglingar och simhopp gick av stapeln på Kanaludden där också den då kända artisten Anita Knitter visade sin hoppkonst.

Älgarnas fotbollslag spelade fotboll på Ängevalen och många entusiastiska åskådare syntes på bilderna liksom publiken på rittartävlingarna som anordnades på Stenhammaren.

Ett lotteri startades som inbringade 40.000:- där priserna var en sprillans ny Volvo för 7.200:- som 1:a pris, en fritidsstuga som 2:dra pris och en mahognybåt från Sundins i Docksta som 3:dje pris. En lott kunde man köpa för 1 krona!

Apropå Bokbörsern

I förra numret skrev jag om Bokbörsern. De meddelar i sin årsstatistik att de förmedlat 285 000 böcker under år 2012. En ökning med 13% jämfört med 2011. *Örjan Öberg*

Många prominenta gäster besökte utställningen som till exempel Gösta Ekman, prins Wilhelm Gustav Adolf och prinsessan Sibylla.

Jubileumsmånaden avslutades med 191.000 besökare och en miljon i vinst! *(Närmare tre miljoner i dagens penningvärde Reds. anm.)*

Örjan tackades med varma applåder, ett SKARE-ljus och vår tidning. En uppskattad och efterlängtat kväll med Örjan Leek och hans bildarkiv fick bli avslutningen på 2012 års medlemsmöten med Härnösands Släktforskare.

Text: Rigmor Öberg

Foto: Örjan Öberg

Efterlysning

Kan någon hjälpa mig hitta min ”rätte” farfars farfars far? Farfars farfar hette Johan Forsberg f. 1797-11-25 i Högsjö (d. 1834 i Säbrå) och hans hustru Sofia Elisabet Hagberg f. 1800 i Stockholm. Men var hittar jag Johans far? Han kan heta Nils Erikson Forsberg men jag har hittills inte med kunnat med säkerhet fått bekräftat vem han var och hans anor!

Med vänliga hälsningar
Nybörjaren i släktforskning
Arne Norberg i Skellefteå
(Red. förmedlar kontakten)

Edvard Dahlin – historien om en soldat

av

Erik Eriksson

II) KRIGET

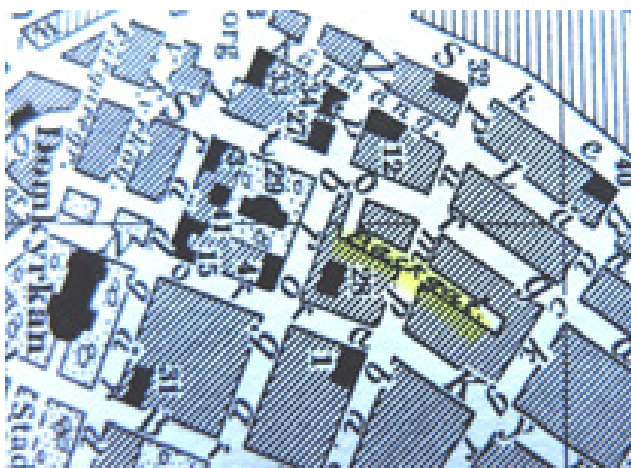
Första världskriget

utbröt i augusti 1914. I Sverige mobiliserades under de inledande veckorna stora delar av den s.k. Landstormen för försvaret av landgränser och kuster. Rekryteringen skedde lokalt ur värnpliktsarméns äldsta åldersklasser, 35 – 42 år. Edvard, trettio och för ung för att uttas till ”landstormsgubbe”, lämnade ändå Finland, anslöt sig till *Hernösands landstorm* och deltog i dess mobilisering. Där var han enligt *HP* (9 april 1918) ”**på samma gång den ypperste soldat och den bästa kamrat... efter mobiliseringens slut återvände /han/ till Finland för att där fortsätta sin gamla verksamhet**”. Efter några månader hemförlovades Landstormen. Svåger August valde en annan väg: den 3 augusti *utvandrade* han till ”Amerikas förenta stater”. Kanhända såg han efter konkursen och hustruns död inte någon framtid i det gamla landet. Dottern var i svägerskans goda händer. Han var fyrtiotre år och fri från militära förpliktelser. Hans vidare öden ligger utom denna berättelse.

Obefintlig

I kyrkobokföringens kolumn ”Bevistat husförhör år” har för Edvard stämplats åren 1907-13. Husförhörsplikten hade upphört redan 1888. På något sätt måste ändå ha verifierats att han dessa år bodde i församlingen. Trots landstormsdeltagandet klassificerades han som *obefintlig* 1914. Uppgift saknas för 1915. Härnäst har stämplats ”Ob. 16” samt antecknats, längre till höger, ”Ob.b.s. 34 16 11/10”. Edvard *överfördes* således den 11 oktober 1916 till sidan 34 i *boken över obefintliga*. Yrkesbenämningen har, oklart när, ändrats till ”*Skogstj.man*”. Syster Maja Ingrid bodde på Edwards adress, men fick tydligen aldrig tillfälle att dementera dennes förmodade obefintlighet. Enligt mantalslängderna flyttade hon och systerdottern Maja-Lisa någon gång 1918 till *Backgatan 6*. Uppgift om Edvard saknas. Numera för-

svunnen var Backgatan då två gatstuppar på ömse sidor om Pumpbacksgatan, i kvarteren mellan Storgatan och Norra Kyrkogatan. Svenska brigaden lyckades missuppfatta Edwards adress som Backgatan 1 (*ett*).

Kartbild ur adresskalender från c:a 1923 visande Backgatans dåvarande sträckning.

Med Svenska brigaden i Uleåborg

Vi skriver nu *slutet av januari 1918*. Om än i det nordliga Rovaniemi tycks Edvard ha sett det röda maktövertagandet i södra Finland som så oroande att han av fri vilja, med vapen i hand och livet som insats, gick ut på den finska drivan för att bekämpa dem. I en analys konstateras att ”**kriget i första hand /attraherade/ ensamstående i lägre medelåldern... huvudsakligen från borgerliga skikt i samhället**”. Civilstånd och ålder stämmer väl in på Edvard, så ock borgerligheten. Visserligen av enkel härkomst hade han redan i unga år gått in för köpenskap. Nu var han tjänsteman i ett stort skogsföretag. Hans frivilliga anslutning till Landstormen tyder på försvarsvilja. I den ymniga gården av blomster vid hans begravning var *Rovaniemi skyddskår* företrädd. Möjligen medverkade han i denna vita frivilligorganisation och/eller reste han på dess uppmaning till Uleåborg. En annan impuls, givet

tillgång till svenska tidningar, kan ha varit Svenska brigadens *upprop* den 8 mars: **”Svenskar! Samling i Uleåborg!”**

Uppropet gav effekt: den 11 mars uppgav *VA* i en notis att **”Tillströmningen av frivilliga till den finska armén har... under senaste tiden varit ganska stor. De ha särskilt samlats vid Uleåborg, där det håller på att organiseras en svensk brigad av svenskar och svensktalande finnar”**.

Merparten ”brigadiärer” kom från Stockholms stad och län. Västernorrland representerades av 4,5 % av styrkan; en procentenhet motsvarar drygt fem man. *HP* uppgav den 4 april att Edvard för **”endast helt kort tid sedan... inträdde i den lagliga finska regeringens armé”**. Förvisso hade han nyligen anslutit sig, dock inte till den finska armén utan den *svenska brigaden*. Mannerheim behövde svensk militär, främst generalstabsofficerare, artillerister och andra särskilt utbildade. Ytterligare hugade krigare, mer eller mindre kvalificerade, strömmade emellertid till. W.A. Douglas, svenskfrivillig generalstabskapten, menade, något nedlåtande, att **”... den s.k. svenska brigaden kom till stånd för att bli en samlingsplats för alla dem som inte kunde användas på annat sätt”**.

”Brigad” (av italienskans *brigata*) avsåg förr vanligen en truppstyrka om två *regementen*. ”Svenska brigaden” kallades ett av svenskar och finländare sammansatt förband i *Gustav II Adolfs* armé i Tyskland, i trettioåriga kriget således. I begynnelsen hade Mannerheim förespeglats upp till 2 000 man eller tre bataljoner. Denna numerär uppnåddes aldrig, men det stora namnet behölls.

För kontrakt med brigaden erfordrades flera intyg samt två ”ouppklustrade” *fotografier*. Brigadens efterlämnade handlingar förvaras i *Krigsarkivet (KrA)*, Stockholm. Med stor iver begav jag mig dit: nu skulle Edvard ”få ett ansikte”! Icke, varje handling, även det s.k. stamkortet (personalkort), saknades.

En skriftväxling från september 1918 förklarar saken. Edwards rättsinnehavare, syskonen och systerdottern (i sin avlidna moders ställe), yrkade nämligen på *dödsfallsersättning*. En utredning visade då att Edvard **”i Finland anslutit sig till /brigaden/ och stupat innan han fått**

något kontrakt upprättat”. Därmed var han formellt inte krigsförsäkrad. I sådana fall utgav finska staten ersättning endast till ”direkta efterlevande”, således änkor och barn. Jag vet inte hur ärendet avlöpte.

Den 6 mars hade den första omgången svenskfrivilliga anlät till den som förläggning inrättade Tuira dövstumskola utanför *Uleåborg*. Där märktes bl a historikern *Olof Palme*, den framlidne statsministerns farbror och namne, tillika Edwards krigskamrat. Palme stupade den 3 april. Skolan existerar fortfarande (juni 2012), om än under annat namn. Här utrustades och övades mannarna. Utan dokument kan inte sägas exakt när Edvard inträffade. Klart är att han **”någon gång i mars stött till trupperna”**, vidare **”att han såsom förut bosatt i Finland anslutit sig därute och endast kort tid förflutit innan han stupade”**. Detta intygas av den vid Finska Anskaffningsbyrån i Stockholm **”tjänstgörande f.d. brigadisten Lindström”**, som **”samtidigt med avlidne J.Edv. Dahlin tjänstgjort vid Svenska Brigaden”**.

På vakt (Olof Palme).

Brigadisten Olof Palme (statsministerns farbror) på post utanför Brigadens förläggning i Tuira dövstumskola, Uleåborg mars 1918.

Forts. nästa sida.

Den 26 mars, som ingick ”med revelj klockan 4 om morgonen”, inleddes resan till fronten. Dagen innan hade brigaden i domkyrkan mottagit sin av stadens damer förfärdigade fana. Övrig tid ägnades åt resebestyr. Inga övningar kan således ha förekommit senare än den 24 mars. De inleddes tidigast den 7 samma månad. Högst aderton dagar disponerades därmed för utbildning. Edvard torde ha anlät betydligt senare, som bäst, säg, efter halva övningstiden. Nio dagar räcker knappast för att lära känna och bli känd av krigskamraterna. Jag har inte heller funnit honom nämnd i någon krigsdeltagares minnen, i stridsberättelser eller andra rapporter. Jag hade visst hopp om författaren *E. Walter Hülphers* (1871-1957), ångermanlänning, f.d. medarbetare i *VA* och med i den första kullen frivilliga till Uleåborg. Han måste ha träffat Edvard – bägge var meniga och större var inte styrkan. Varken i hans i *Svenska Dagbladet* publicerade ”korrespondenser” eller senare i hans kuriösa krigsminnen förekommer dock denne. Kanske saknade Hülphers intresse av den åtskilligt yngre Edvard och anknytningen till Härnösand. När Hülphers avrest som ”frivillig till finska fronten”, ironiserade nämligen *VA* över hans ”hjältemod” och åtföljande ekonomiska vederlag: **”Som synes ett lönande geschäft hr Hülphers gett sig in på. Troligtvis är det mera inbringande för honom än den litterära verksamheten. Både ekonomiskt och vad äran beträffar!”**

Trots den korta vistelsen i Uleåborg hann Edvard gå till fotografen. Porträttfotot återgavs i *HP* den 9 april. **”Vi meddela här porträtt af den för några dagar sedan i Finland stupade Edvard Dahlin”**, en mustaschprydd man i vit pälsmössa och något slags vapenrock. Pälsmössa krönte mången vit krigare, från Mannerheim och nedåt i leden. På framsidan av Hülphers’ bok ses en grupp vita krigare ovan texten: **”Omedelbart före skärtorsdagsstriden. Nästan alla stupade eller sårade”**. Åtminstone tre vita pälsmössor kan urskiljas. Min tro är att Edvard, innan resan till fronten, sände sitt nytagna porträtt till syster Maja Ingrid i Härnösand. Hon lånade sedan ut det till tidningen att publiceras tillsammans med dess referat av landstormsföreningens hyllning till Edvard.

Skärtorsdagsslaget

”De kring Tammerfors kämpande fientliga krafterna äro överallt slagna - min avsikt är att i morgon den 25 mars intaga Tammerfors”, tillkännagav Mannerheim den 24 mars. Det röda motståndet var emellertid segare än väntat. Anfallet körde fast. Bokstavligen under resans gång från Uleåborg ändrades därför brigadens destination till *Kangasala* öster om Tammerfors, som nåddes på förmiddagen den 27 mars. Här vidtog parad inför generalen med stab. Edvard fick därmed se sin högste chef. Svenskarna beordrades kvar som vaktstyrka, men strax följde ny order: tågtransport samma kväll till *Vehmainen* hitom Tammerfors för att nästa dag insättas som stormtrupp i anfallet mot staden. Överbefälhavaren tillgrep sina sista reserver, däribland brigaden.

Alla landmärken i kompaniets stridsterräng öster om Tammerfors är nu (oktober 2010) och sedan länge försvunna i den moderna bebyggelsen. Edvard tillhörde *I. kompaniet*, men jag saknar uppgift om till vilken av dess två *plutoner* eller därinom, *tropp*, han hörde. I kompanichefens, löjtnant Wickström, anteckningar kan i framryckningen urskiljas fyra moment. I något av dem kan Edvard ha sårats. Han kan även ha varit rapportkarl eller bistått sårade. I vilket fall kvarstår faktum: han träffades och därmed var striden, tillika kriget, för hans del över någon gång efter middagstid. Följaktligen medverkade han som längst sex timmar.

Bland brigadens dokument i **KrA** märks ”Anteckningar gjorda av Ingenjör Norberg”. Denne organiserade hemtransporten av de stupade. Här återfinns Edvard: **”bosatt sist i Rovaniemi Finland. sårad i högra höften. Dött på lasarättet nära Tammerfors”**.

stupad 29/3 19.
 Dahlin, Slv. Hörnösand.
 Slv. brigaden.
 bosatt sist i Rovaniemi Finland .
 sårad i högra höften.
 Dött på lasarättet nära Tammerfors.

Handlingarna, mestadels maskinskrivna karbonkopior (originalet gick väl till utfärdaren medan kopia behölls i staben), saknar datering och/eller utfärdare. Ett exempel rörande Edvard: **”Menig 85/1 Dahlin, E.,... Död d. 31.3.1918 till följd av skottsår i lårbenet”**. Enligt en annan, handskrivna, förteckning hade dödsattest sänts **”med rek till löjtnant Hernell i Härnösand”**. Förmodligen vidarebefordrades dokumentet till dödsboet. Jag har inte påträffat dödsattesten. Fiender fanns i terrängen till höger om 1.kompaniets anfallsväg. Edvard träffades i högra sidan, i höften (eller ”lårbenet”), vilket tyder på att han befann sig i upprätt position, troligast under förflyttning. Träffen var inte omedelbart dödande, men säkert fick han vänta länge på hjälp.

”Stationsbyggnaderna i Vehmais (Vehmainen) och Messuby... fylldes av den vita sidans sårade... De som fått något slags vård... fördes till tågen som transporterade dem till sjukhus längre bort... På skärtorsdagen stuvades 361 sårade i tågen mot norr”, skriver Heikki Ylikangas i **Vägen till Tammerfors**. Ovisst är hur snabbt Edvard fördes till och togs

om hand på förbandsplatsen i Vehmainen, när han nådde krigssjukhuset i Jyväskylä och hur kvalificerad vården var där. Han levde ytterligare cirka två eller tre dygn, men var tydligen utom räddning. **HP** uppgav den 3 april **”Dahlin, Hernösand”** som stupad. Samma dag kungjorde

VA att **”bland de svenskar, som stupat i stormningen av kasärnerna i Tammerfors /befinner/ sig också en Härnösandsbo vid namn Dahlin”**.

Referenser

Detta och föregående avsnitt utgör en för *Bäfvernytt* redigerad version av ett längre, opublicerat manuskript, varav *Sambiblioteket* har ett ex. Uppgifter om födslar, dödsfall, giftermål, in- och utflyttning samt bouppteckningar har inhämtats från tillämpligt *landsarkiv*. Övriga referenser redovisas i manuskriptet. Jag står givetvis till tjänst om någon undrar över nå-

got. e-mail: helenerik66@hotmail.com
Avslutning, **”Åter till Härnösand”**, följer.

Förf. som också tillhandahållit alla bilder presenterades i föreg. nr av Bäfvernytt. Red.s anm.

E. Dahlin.

(Forts. från sid. 5)

Nu är det bara att räkna: $21,16(4596/66,8) = 1455,86$.

21,16 skilling 1843 motsvarar alltså c:a 1450 Kr i dagens penningvärde. Hur säkert är det? SCB lägger ut följande brasklapp i anknytning till tabellen: *Jämförelser över lång tid är behäftade med stor osäkerhet, särskilt med tanke på att levnadssättet har genomgått stora förändringar. Man bör alltså ta det framräknade värdet med viss försiktighet.*

Se det som en fingervisning!

Örjan Öberg

Minnen från min första resa till mitt arbete 5½ mil från Bredbyn till fjälls

Nils-Erik Svensson låter oss här ta del av några minnesbilder hans farmor Maria skrev år 1961. Farmor Maria var då 77 år.

Foto: Örjan Öberg

Det var strax före skolans början på hösten 1903. Jag var antagen som lärarinna i Lägsta och skulle fara dit från Bredbyn, där jag varit i tre år. Jag skulle (utom mina tillhörigheter, även skolans) några kartor, några böcker m.m. ej mycket men nog så tungt när vägen tog slut. Min första skjutspojke dit upp, var en fjärdingsman en gammal gubbe. Jag klev upp i en Tidaholmskärra och satte mig bredvid H i sätet, det blev en lång färd 3 mil att åka. O så skakad man var. De första 2 milen var ju landsväg, men sedan en mycket dålig kärrväg, även efter dåtidens uppfattning.

Skolstyrelsen höll resan upp o ner från skolan. Nåväl H hyrde in sig i en gård och skulle återvända till Bredbyn nästa dag. Jag fick vara hos en annan bonde över natten. Jag blev ompysslad med mat och

en god bädd för att fortsätta nästa dag, det var en lördagskväll jag kom till Gålberget. Jag skulle fortsätta till en by som hette Storsele, dit var det en mil och dit var vägen så dålig att han måste begagna uppvinkkärria de kallar, dit stuvades allt för att skakas om en mil och jag och bonden gående bakom. Disigt och regnigt väder var det och vi kom fram vid 12 – 1 om jag minns rätt, ty det är nu 58 år sedan så det är ej så lätt att minnas allt. Nåväl därifrån byn fanns ej någon väg till Lägsta utan endast skogsstig. I Storsele var

det 3 karlar som skulle ta vid och vidarebefordra mina och skolans tillhörigheter till min bestämmelseort. Det var söndag och skoltillsyningsmannen i byn var skyldig att leja bärare som han också gjort. Resan skulle börja, den sista och svåraste etappen återstod, det regnade och paraplyet kunde man ej bära uppfällt under skogsvandringen. Också den långa kjolen var till stort besvär på stigen. Det var räknat 1 och en halv mil mellan byarna, men det var långt att gå på en dag - 2½ mil - för en ovan 19 åring som ej var tränad därtill, men allt gick men vi var så blöta, att då vi kom in och satte oss, rann bäckar av vatten på golvet från våra kläder. Jag hamnade i en gård belägen helt ensam, närmaste granne var

2½ kilometer därifrån, även den en ensam gård. Barnen skulle vara inkvarterade under skoltiden i den gård där jag hade skolan. Tänka måste man ju och jag tänkte hur skall jag kunna vara här ända till jul, för det var ju min första termin och ingen möjlighet fanns att fara nånstans, ty det fanns ingen väg, men det fanns mycket folk på gården och många skogstjänstemän, det var ju höst och stämplingarnas tid, så tiden gick ganska fort. Folket på gården var snälla, som nästan alla fjällbor var under den tiden. Nu är att märka, att jag ej haft möjlighet till Semina-

Farmor Maria på sin 70-årsdag 1954-02-07. Foto: Privat

riestudier, utan endast självlärd och skolrådsprövad, så min lön var 300 kr om året. Då skulle jag flytta från Lägsta till Storsele på nyår. Ny plats nytt folk. Den första terminen behövde jag ej göra det, men sedan skulle jag hålla roteförhör, på höstterminen i Storsele och vårterminen i Lägsta, en gång i månaden. Då det var snö fick man åka skidor, annars var det att gå den långa vägen. En gång på hösten skulle jag gå från Lägsta till Storsele för roteförhör och gick sedan skolan var slut, som vanligt var det disigt väder,

jag tog miste på stig, måste vända om ett bra stycke så det blev alldeles mörkt innan jag kom fram. Hur många gånger jag fallit under vägen vet jag ej. Jag kom i alla fall fram, men nästan alla i byn hade gått i säng. Tänk om jag ej hittat, då hade nog ingen heller sökt mig förrän på söndag då jag skulle varit tillbaka på min plats och detta var fredagkväll. På den tiden fanns ej telefon såsom nu och inte en ficklampa utan bara lyktor med ljus eller fotogen. Och husrum som bjöds var ej det bästa, på en plats hade de skollokalen i en förstukammare med enkla fönster och en kamin till eldstad. Och min bostad var köskammaren, där var också enkla fönster, om vintern fulla med rim och en kamin att laga maten på. Så kallt var det ibland att det frös is i kaffepannan på natten och det bredvid kamin. Det var att gå igenom köket om man skulle ut. Tänk om nutidens lärare skulle försöka nånting sånt. Tack o lov att dessa tider hör det förgångna till, men minnet lever och om man kunde berätta hur de då hade det, så skulle de yngre ej tro. Jag har nu med bil färdats på de vägar som då ej fanns och sett de framsteg som den nya tiden givit även åt fjällens inbyggare, de har det nu lika bra som de som bor längre ner i bygden.

Jag sitter nu i ett ombonat hem: det är telefon det är värme och ljus men hur ofta kommer ej tankarna att gå tillbaka till min ungdoms vandringar, i snö o kyla i regn o rusk på väg på milslånga turer å tjänstens vägnar, en gång nära

att förfrysa mina händer o fötter på en sjö, med drivor och blåst på den långa vägen över skogen mellan Storsele o Lägsta. Och hur bodde folket? Trångt och kallt! I vanliga fall var alla inhysta i köket, ty det var det enda rum som var någorlunda varmt genom spisen.

Något som förvånade mest var, att de var så rädd om ved. Det var ju bara arbete på den, som kostade något på den tiden. Men den skulle ändå ransoneras. Nu har de det bra, men de kala bergen o höjderna och de många ödegårdarna gör en så vemodig, fast man förstår det unga släktet, då de far därifrån. De gamla som odlade jord långt från all ära och samlevnad förvånar man sig över, ty nog fanns det väl jord närmare om de bara hade hört sig för. Nu är att märka att all myrodling gick fort och lätt emot stenjord. Kanske det var den som lockade de gamla och så förtjänsten på timmeravverkning.

Epilog: Detta brev är skrivet av min farmor – Maria Alfrida Andersson, född 1884-02-07 i Sörälvsjö Arnäs. Brevet måste ha blivit skrivet under 1961.

Farmor dog 1971-05-11 i Österalnö, Mo, 87 år gammal. (Avståndet mellan Lägsta och Storsele är med dagens kartor 11 – 12 km - ”fågelvägen”).

Nils-Erik Svensson.

Du glömmer väl inte....

Vaddå?

Att betala medlemsavgiften, såklart!

Som medlem i vår förening omfattas du av förmånen att fritt få lämna bidrag till denna tidning.

Tillbakablick på besöken på Landsarkivet i Härnösand under 2012

Av Björn Thunberg

I fjol hade landsarkivet i Härnösand ca 4040¹⁾ besökare. Det var en marginell ökning i jämförelse med året innan men dock en ökning.

Man kommer inte ihåg alla besökare men några besök blir annorlunda och jag tänkte berätta om några som jag framför allt kommer ihåg.

Mars

Landsarkivet besöks av skådespelarna Ann-Sofi Kylin och My Holmsten.

Vilka är dessa aktörer -

Ann-Sofie Kylins debut var som 13-åring i filmen "En kärlekshistoria". Det blev en av svensk films stora succéer. Hon har arbetat vid såväl Riksteatern som Länsteatrarna bl.a. i Sundsvall, medverkat i ett flertal filmer och tv-produktioner som till exempel *bl.a. Kommissionen*.

My Holmsten är dansare och skådespelare.

Hon har varit engagerad vid bl.a. Riksteatern och Dramaten. My har medverkat i radio - *På minuten* och i tv- *Gäster med gester* och *På spåret*.

Båda är nu ute på turné med föreställningen "Jag är en grön bänk i Paris" som är baserad på texter av Kerstin Thorvall.

Hur kom det sig då att två kända svenska aktörer valt att besöka Landsarkivet i Härnösand?

Svaret blir - I samband med framträdandet på vår Teater 2010 - "Skaffa mig en tenor" överlämnas av artikelförfattaren till Ann-Sofi Kylin början till en släkttavla. När hon och My nu åter framträder i Härnösand får de idén att på plats besöka arkivet för att se hur man själv släktforskar. (se bild.1)

De blev båda nöjda med de upptäckter som gjordes men man blir ju långt ifrån klar med forskningen vid ett besök så vi hoppas att Ann-Sofi och My återkommer till Härnösand och Landsarkivet. De får gärna till alla sina vänner sprida om vilken bra service man får i

arkivstaden Härnösand.

Juni

Släktforskare har sämst koll på den närmsta slakten (obs – egen reflektion).

Den här dagen var det inte tänkt att jag skulle besöka Arkivet. Alltnog, jag är på plats och befinner mig på väg in till forskarsalen när jag hör en kvinna samtala med arkivassistenten. Kvinnan söker uppgifter kring sina biologiska föräldrars släkt. Eftersom Stigsjö församling nämns och många av min mammas släkt har funnits där blir jag intresserad. Jag går fram och frågar vilka som efterfrågas.

Svaret blir: Min mor med släktnamnet Bostrom och min far med släktnamnet Ulander.

Jag blir mycket förvånad. Framför mig står en 4-männing till min mamma som jag aldrig hört talas som. Jag känner att här måste någon äldre släkting tillkallas. Valet föll på min mammas äldre syster men tyvärr så måste jag tillstå att hon föredrar bollspelet Boule före släktforskning – hon väljer att spela sin match färdigt innan hon skall komma. Då måste min mamma Yvonne hit till Arkivet. Efter lite, troligen oklar information och viss övertalning kommer hon.

Det blev ett mycket trevligt möte och samtal där mycket information gavs och togs emot. Själv fick jag helt nya släktnamn att tillföra min forskning. Det intressanta tar inte helt slut här. Kvinnan hade sin yngste son med och vad heter han? - Björn, världen är bra liten för oss släktforskare ibland!

Oktober

Flera skolor från både den egna kommunen som gränskommuner har valt att komma med klasser till Landsarkivet. Det gör mig glad och det visar också att ihärdig påverkan kan ge resultat.

Jag hoppas att ingen missade Örjans reportage, i förra numret, kring detta.

I oktober var sista skolbesöket på plats på Arkivet. Det var Murbergskolan med ca 11 elever plus en lärare som var där på ett Ele-

vens val dag.

Eleverna hade besökt Arkivet förut och hittade då mycket intressant i sina släkter. För en elev - Alva Nilsson blev det särskilt intressant. Hon fick nämligen veta att hon härstammade från lantmätaren Jakob Stenklyft dä. Mest känd för att ha tagit fram den första kartan över Härnösand (se bild 2). Såväl Stenklyft som Alva ingår i projektet - Laurentius Svenonis ättlingar. Det planeras för närvarande för fullt för en ättlingsträff i Härnösand den 9 – 10 aug.

2013. Besök gärna Kulturföreningens hemsida – www.sabraanor.se
Vem vet kanske du också är ättling till prästen i Säbrå Laurentius Svenonis. Detta kommer att bli en stor släkt.

¹I statistiken räknas besökare på Landsarkivets forskarsal, sekretessal, Arkivcentrum Nord, våra föredrag, Arkivens dag samt Arkiv Digital's personal.

Alva Nilsson, Murbergskolan, håller upp en färgkopia av den karta som Jakob Stenklyft (hennes mormorfarmorfarfarfarfarmorfarfarfar) gjorde.

Foto: Moa Forslund

Ann-Sofi Kylin bläddrar i en bok från Gävle Rådhusrätt. My Holms-ten ser på.

Foto: Björn Thunberg

Något om våra kyrkoböcker

En medlem i föreningen har tipsat redaktionen om en artikel som fanns att läsa i boken *"Från Ådalar och Fjäll"*, 1963 års utgåva.

"Från Ådalar och Fjäll" är en årsbok som givits ut av Härnösands stift under en lång tidsperiod.

Artikeln som tipsaren hänvisar till har samma rubrik som detta sammandrag.

En kontakt med Härnösands stift om tillåtelse att återge artikeln i sin helhet visade att det var svårt att klarlägga vem som i dag äger rättigheterna till artikeln. Den återges därför här i en förkortad version och i form av ett referat. Text hämtad direkt

ur artikeln omges av citattecken och skrivs *"kursivt"*.

Artikelförfattaren, Erik Dahlgren, bygger sin framställning på den egna uppsatsen *"Kyrkoarkiv och domkapitelarkiv"* i *"Härnösands stift i ord och bild"* (1953).

Våra kyrkoböcker bygger på 1686 års kyrkolag.

Denna lag ålade prästerskapet bl.a. att genomföra årliga husförhör och föra kyrkoböcker över födda, vigda, döda. Dessa böcker utgör en världsunik och ovärderlig källa för släktforskare eftersom de för ett detaljerat och

fortlöpande register över hela Sveriges befolkning. Husförhörsboken ersattes 1894 av församlingsboken. (Källa: Wikipedia)

"Gemensamt för husförhörsbok och församlingsbok är, att de upptar församlingens befolkning familj för familj. Förhörsboken var från början helt och hållet ett hjälpmedel för prästen i hans självvårdande verksamhet men erhöll redan tidigt även karaktär av folkbokföringsinstrument. Tendensen att alltmer tjäna folkbokföringen har fortgått såväl under förhörsbokens som under församlingsbokens tid. Av den sistnämndas numera 18

kolumner har endast 2 avseende på rent kyrkliga förhållanden. Ännu är dock församlingsboken att betrakta som själva stommen i kyrkobokföringen".

"Allteftersom folkskolan växte fram förlorade husförhören i betydelse".

Betrakta en husförhörsbok, från vilken landortsförsamling som helst, från mitten av 1800-talet. De är alla snarlika.

"Om de tre första kolumnerna är föga att säga". Här upptas i tur och ordning husfadern, husmodern, ev. far- morföräldrar, barnen samt ev. drängar och pigor.

"I kolumnen 'Koppor' skulle 'S', 'V' eller 'Y'

ange resp. smittkoppor, vaccin eller ympkoppor".

"De roliga och invecklade betygen, som på grundval av husförhören tilldelades församlingsborna, kan man tolka med hjälp av teckenförklaringen".

Att här lägga in en bild av ett kyrkoboksuppslag eller teckenförklaringen får anses som onödigt, eftersom varje aktiv släktforskare är väl förtrogen med detta. Men hur många vet att detta system av tecken som betecknar församlingsbornas kunskaper är skapat inom Härnösands stift, som på

den tiden innefattade även nuvarande Luleå stift? (Tyvärr har jag ingen källa som bekräftar detta).

Kolumnen "Frejd" är vanligtvis blank. Teckenförklaringen säger ju följande angående användandet av tecknen för "Seder": "Hvar och en inser lätteligen att dessa Tecken för Levernet och Seder icke böra nyttjas för andre, än dem, som antingen äro tilförläteligen kände och varnade eller Lagligen förvunne till de brott och förseelser, hvilka anmärkas".

"Siffran över ett sådant tecken avser det av de tio Guds bud, som personen ifråga brutit

Hur mycket ström drar datorn?

Det talas ju nästan dagligdags om hur mycket energi vi slösar bort och att vi måste spara på energin för att värna om vår miljö. Den ordinarie glödlampan är på väg att försvinna för att ersättas av mer energisnåla alternativ. Vi ska inte lämna våra apparater i stand-by läge för det drar en massa energi i onödan. Det tillkommer nya apparater vilka betecknas som ”energisnåla” och ”miljövänliga” eftersom dess konstruktion bygger på en nyare teknik och de påstås därför dra mindre ström.

Men, hur mycket ström drar de olika apparaterna vi har i våra hem? Och vad kostar det?

För att få svar på den frågan skaffade jag en energimätare av en typ som finns att köpa i de flesta större varuhus och kopplade in min dator över den. Min dator är fyra år gammal och utrustad med två 24-tums bildskärmar. Den står påslagen c:a 15 timmar per dygn. Av den tiden är största delen stand-by tid, den effektiva tiden varierar väldigt mycket från dag till dag. En grov uppskattning är att två, tre timmar dagligen är arbetstid, resten ”väntetid”.

Jag gjorde min mätning under en 14-dagars period. Efter exakt 336 timmar lästes mätaren

av och den visade att jag under den perioden förbrukat 39,48kWh. Omräknat på ett år skulle det betyda att min dator förbrukar 1030kWh. Med ett totalt energipris på 0,995kr/kWh blir årskostanden 1025kr.

Nu kan man väl tänka sig att jag inte är en ”normalanvändare”. De flesta har väl inte två bildskärmar och har väl heller inte datorn påslagen 15 timmar per dygn. Gör man en

grov uppskattning kanske

”medelanvändaren” har sin dator påslagen tre timmar per dygn.

Årskostnaden blir i det fallet c:a 200kr.

Frågan som återstår är hur mycket en någorlunda ”dagsfärsk”

dator med bildskärm i LED-teknik drar. Är det någon av föreningens medlemmar

som är villig att ställa upp på ett test? I så fall går det bra att

låna min energimätare. Ett jämförande resultat kan då presenteras i ett kommande nummer av Bäfvernytt.

Vid ett senare tillfälle kopplade jag bort en bildskärm och mätte datorns strömförbrukning. Omräknat på årsbasis ger detta en energiförbrukning på c:a 845kWh och till en kostnad av c:a 840kr.

Text och bild: Örjan Öberg

En enkel energimätare från Clas Ohlson användes vid mätningen.

Du glömmer väl inte...

...att Förbundet har två pågående projekt där det behövs frivilliga insatser.

Gravstensinventeringen och Namn åt de döda.

Det finns fortfarande flera församlingar i närområdet som är lediga.

All information om dessa projekt finns på [/www.genealogi.se](http://www.genealogi.se)

eller kontakta Björn Thunberg.

Skolprojektet

Nu är vi igång med projektet som startade i höstas och har arbetsnamnet "Skolprojektet".

Arbetet innebär att man från en avfotograferad skolbetygspärm flyttar över uppgifterna till en färdig mall på ett Excel-ark. Det krävs inga förkunskaper för att göra det här, bara att hålla tungan rätt i mun. Man fyller i en färdig mall med uppgifter om namn, bostadsort, födelsedatum, föräldrar mm. Därefter lägger man till betygen som eleven fått t.ex. AB, B+, ab- osv. I betygsböckerna står även vilka elever som flyttat in och ut i skoldistriktet. Det är intressant, för ibland hittar man ju inte i flyttningsböckerna. Vi gör det här från slutet av 1800-talet fram till 1943 då sekretessen slår till.

Örjan Öberg är den som har stått uppe på Arkivcentrum Nord på KA5 (Kusthöjden) och fotograferat av alla böcker. (Ja, inte alla ännu). Fram tills nu är vi tre stycken som har kommit igång med skrivandet. Vi har börjat med Brunne, Vålånger och Hemsön. Jag kommer efterhand att få fler skoldistrikt och behöver fler som tycker att det är kul med lite tidsfördriv emellanåt. Vi har inte satt något fast datum när det ska bli färdigt så hör av dig till mig om du har lust att hjälpa till med inskrivningen. Ps. Ni som har anmält er tidigare kommer jag att höra av mig till.

Monika Vennerbring

monika@vennerbring.se

telefon 070-650 43 31

Så här ser det ut vid fotograferingen. Kameran manövreras med trådlös fjärrutlösare. Hittills är c:a 6100 sidor fotade.

Foto: Örjan Öberg

*Delar av Härnösands skolarkiv.
C:a 1100sidor!*

Peter Sjölunds DNA-föredrag finns på nätet

För drygt ett år sedan höll Peter sitt föredrag om DNA i släktforskningen för oss i Härnösands Släktforskare. Därefter har han hållit samma föredrag på ett antal ställen. Bl.a. på släktforskardagarna i höstas. I november hölls föredraget på Uppsala Universitet. Detta framförande spelades in och finns nu tillgängligt på nätet på adressen: <http://media.medfarm.uu.se/play/kanal/45/video/3039>

En länk med adressen finns på vår hemsida www.harnoforskare.se

Tideräkning i gångna tider

Ett problem för släktforskare är att datum i äldre tider ofta inte noterades som vi är vana vid. En barn kan ha döpts »Dominica XIV post Trinitatis» ett visst år och blivit begravt »Die Andreae» ett par år senare. En allmän bakgrund till tideräkningens historia kan du läsa här.

Tideräkningens historia

När det gäller tideräkning är två årtal mycket speciella i Sverige: 1712 och 1753. Nedan får du veta varför. Av Håkan Skogsjö

■ Den julianska kalenderns historia

Då det på Julius Caesars tid rådde stor oreda i den romerska kalendern, uppdrog han åt den alexandrinske astronomen Sosigenes att utarbeta ett förslag till hur man skulle bringa reda i tideräkningen. År 46 före Kristus genomfördes en kalenderreform på så vis, att detta år fick bestå av 445 dagar, vilket medförde att den 1 januari 45 före Kristus inföll på dagen för den första nymånen efter vinter-solståndet, varigenom vårdagjämningen kom att inträffa den 24 mars.

Man antog att det verkliga solårets längd var $365 \frac{1}{4}$ dygn. Därför bestämdes att åren vanligtvis skulle innehålla 365 dygn, men vart fjärde år lade man till ett dygn, så att dessa blev skottår. Månaderna skulle ha den längd och ordning som de har än i dag. Den extra dagen vid skottår stoppades in i februari (den 24), så att denna månad kom att innehålla 29 dygn.

Vid tiden för denna kalenderreforms genomförande skedde årsräkningen med utgångspunkt från Roms grundläggande (och enligt denna tideräkning skulle Rom ha grundats den 21 april 753 före Kristus). Bruket att räkna med Kristi födelse som utgångspunkt började först på 900-talet bli allmänt i Tyskland och Frankrike, varifrån det så småningom utbreddes sig för att bli det allmänna systemet.

■ Bristerna med den julianska kalendern

Som förut sagts innehåller det julianska året i medeltal $365 \frac{1}{4}$ dygn. Det tropiska året (från vårdagjämning till vårdagjämning) är dock något kortare. Differensen uppgår till 0,0078 dygn. Det låter ju inte så mycket, med redan efter 128 år inträffar vårdagjämningen nästan ett dygn tidigare än förut ($128 \times 0,0078 = 0,9984$).

Övergången till den gregorianska kalendern på kontinenten

På 1500-talet beslöt man, på initiativ av påven Gregorius XIII, att rätta till den felaktiga kalendern. Att det var en kyrkans man som ville ändra på tideräkningen berodde på att påskens infallande bestämdes av vårdagjämningen. Påven tillsatte en kommission, vars arbete resulterade i en kalenderreform, föreslagen av italienaren Luigi Lilio. I en påvlig bulla av den 24 februari 1582 sades att korrigeringen skulle åstadkommas genom att låta tio dagar bortfalla. Den 5 oktober 1582 kallade man den 15 oktober.

För att felet inte skulle uppstå igen gjorde man ett undantag från regeln att vart fjärde år skulle vara skottår, nämligen att sekularåren (1600, 1700, etc) skulle vara skottår endast om de var jämnt delbara med 400. Alltså skulle år 1600 vara skottår, men ej 1700, 1800 och 1900, medan år 2000 skall vara skottår, etc.

I förhållande till den julianska kalendern utslöt man tre dygn på 400 år. Detta gör att kalenderåret endast är 0,0003 dygn (26 sekunder) för långt. Det tar nu över 3000 år för att vårdagjämningen skall förskjutas ett dygn.

Den gregorianska kalendern infördes i Spanien, Italien och Portugal den 15 oktober 1582; i Frankrike den 20 december 1582; i det katolska Schweiz och det katolska Tyskland på olika tider under 1583; i Böhmen den 17 januari 1584; i Polen den 1 januari 1586; i Ungern den 1 januari 1587; i Danmark (och

Norge) och det protestantiska Tyskland den 1 mars 1700; i det protestantiska Schweiz den 12 januari 1701; i Storbritannien den 14 september 1752; i Japan 1873; i Kina 1912; i Bulgarien 1915; i Turkiet och Sovjetunionen 1917; i Jugoslavien och Rumänien 1919 samt i Grekland 1923.

■ Den gregorianska kalenderns införande i Sverige

I Sverige och de övriga protestantiska och grekisk-ortodoxa länderna behöll man av rena prestigeskäl den julianska kalendern. Dock fördes i Sverige länge en upprörd debatt där såväl teologiska som matematiska skäl framlades för och emot den gregorianska kalenderns införande. I november 1699 enades man om att successivt övergå till den gregorianska kalendern, genom att ta bort en dag varje år. Härigenom skulle tid vinnas för ytterligare diskussioner; reformbeslutet var nämligen långt ifrån enhälligt. Början på denna reform genomfördes så att skottdagen år 1700 utelämnades, men längre kom man inte. På detta sätt fick Sverige en tideräkning-

en som inte överensstämde med något annat land. På befallning av Karl XII ändrades detta genom att februari månad år 1712 fick 30 dagar. Då var Sverige alltså åter tillbaka vid den julianska kalendern.

Det var vid 1751–52 års riksdag som ständerna till slut beslöt att Sverige skulle övergå till den gregorianska kalendern eller den så kallade nya stilen. I kraft av en kunglig förordning av den 24 februari 1752 genomfördes förändringen i början av påföljande år, genom att man efter den 17 februari räknade den 1 mars.

Reformen mottogs dock inte överallt med glädje. Många ansåg att den berövat dem elva livsdagar.

Denna artikel är hämtad från Nättidningen Rötter och återges här med medgivande från Sveriges släktforskarförbund.

Högsjöbor 1542-1900

Vår senaste CD-skiva

Högsjöbor 1542-1900

Foto: Henrik Sendelbach Harnösands släktforskare

Agneta Olofsson har lagt ner ett jättejobb med att sammanställa denna skiva.

Skivan som omfattar åren 1542-1900 innehåller uppgifter om tusentals personer, alla sökbara via inbyggd funktion i programmet.

Släktnamnsregistret finns att läsa på adressen: www.harnoforskare.se/hogsjonamn_01.pdf

Som underlag för skivan har Agneta använt Hugo Fälldin:s "Högsjöbor" samt tillgängliga kyrkböcker och mantalslängder.

Priset är 500Kr + porto 25Kr. Medlemmar i Harnösands släktforskare erhåller 100Kr rabatt.

Beställning görs direkt till Agneta.

B Föreningspost

Avs: Härnösands släktforskare
c/o Agneta Olofsson
Kastellgatan 26
87133 Härnösand

Program för vintern—våren 2013

19 februari. Peter Sjölund: "Ett släktforskar-äventyr i Riga".

19 mars. Årsmöte. Efter årsmötet föredrag av Hans-Erik Bergman: "Konstigheter om Härnösand".

23 april. Carina Strömberg: "Nybyggare i Lappland".

1 juni. Vår, numera, traditionsenliga bussutflykt. I år åker vi söderut. Arbetsnamnet är "I träpatronernas spår". En resa som bl. a. bjuder på ett unikt tillfälle att få besöka **Merlo slott** i Timrå. Fullständig information meddelas senare. Eftersom deltagarantalet är begrän-

sat bör du som vill åka med anmäla dig redan nu till Ronny Norberg (kontaktuppgifter finns på sid. 2).

Ändringar i programmet meddelas på vår hemsida www.harnoforskare.se.

De medlemmar som lämnat sin epostadress till föreningen får också information den vägen.

Våra medlemsmöten hålls alltid, om inte annat meddelas, i Mittnorden-salen på Landsarkivet kl. 18.00.

I föreningens namn har följande CD-skivor tagits fram:

Hemsöbor 1847 – 1939. Innehåller c:a 4600 personer från 1570 och framåt. För åren 1847 – 1939 är uppgifterna kontrollerade mot tillgängliga kyrkböcker, SCB-utdrag och "Sveriges dödbok 1901 – 2009". Totalt c:a 8000 A-boksanteckningar om c:a 2900 personer. Födelse-, döds-, och vigselnotiser tillkommer. *Pris 350Kr.*

Säbråbor 1535 – 1844. *Pris 500Kr.*

Ljustorpsbor 1500 – 1800. Sammanställd av Folke Åsén. Konverterad till CD av Agneta Olofsson. *Pris 300Kr.*

Hemsöadeln eller Daniel Erssons ättlingar. C:a 32 500 ättlingar till bonden i Utanö "som ägde nästan hela Hemsön". *Pris 400Kr.*

Stigsjö byar och gårdar 1600-1800. *Pris 300Kr.*

Barbro Hammarhälf. Sammanställd av Peter Sjölund och Björn Thunberg. *Pris 300Kr.*

Nora Tingslag 1700 – 1799. Sammanställning av Britta Ulander. Nora Tingslag omfattande socknarna Bjärträ, Skog och Nora samt fram till år 1757 även Högsjö och Gudmundrå.

Pris 300Kr.

Viksjo Byar och gårdar. Sigge Sjärdins Viksjo bor 1500-1800 har nu omarbetats och över-

förts till CD (med diverse rättelser och tillägg). Kallas i det nya formatet för Viksjo byar och gårdar 1600 – 1800. *Pris 300Kr.*

Häggdånger. Häggdångers församlings bönder och båtsmän åren 1600-1800 med familjer och ursprung där sådant återfunnits. Vidare finns noterat hemmansägare under 1543-71 och domboksutdrag från 1640-tal till 1720-tal. *Pris 350Kr.*

Härnösands Gymnasium 1650 – 1848. Innehåller uppgifter om studenterna på Härnösands Gymnasium 1650-1848 och något om deras härstamning. Det är arkivlektorn emeritus Thord Bylund som har tagit fram uppgifterna i arbetet med sin licentiatavhandling från 1972 Också licentiatavhandlingen finns med på skivan. *Pris 200Kr.* Ingen medlemsrabatt på denna skiva.

Portokostnader tillkommer.

Medlemmar i Härnösands släktforskare får 100:- rabatt på ovan angivna priser.

Högsjöbor 1542 –1900. Se föregående sida.

För beställning kontakta Agneta Olofsson.